

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ТА СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ШВЕЦІЇ

PREREQUISITES FOR THE DEVELOPMENT AND ESTABLISHMENT OF A QUALITY ASSURANCE SYSTEM FOR HIGHER EDUCATION IN SWEDEN

У статті проаналізовано передумови розвитку та становлення системи забезпечення якості вищої освіти Швеції. Автор зазначає, що шведська модель забезпечення якості отримала вищий показник автономії завдяки реформам вищої освіти, а саме введено оцінювання у ЗВО (1960 р.), введення самооцінювання на інституційному рівні, проведення низки успішних пілотних проектів на відомчому рівні (1977 р.), розроблення механізмів оцінювання, аудиту та моніторингу системи (1993 р.); створення Національного агентства; «програми якості».

Визначено основні завдання Національного агентства: проведення перевірки якості (акредитації) усіх ЗВО на трирічній основі, розроблення шестирічного плану оцінювання якості, розроблення нової моделі оцінювання докторської освіти, отримання фінансування ЄС проекту Erasmus + для забезпечення якості європейської освіти з прав людини.

Зазначено, що Орган оцінює якість вищої освіти та рівень досліджень, аналізує розвиток вищої освіти, відповідає за офіційну статистику про вищу освіту та здійснює контроль за дотриманням законів і правил університетами та університетськими коледжами. Вказано на те, що завданнями оглядів Органу є оцінка ефективності освітніх програм та сприяння роботі ЗВО із покращення якості вищої освіти та наукових досліджень. Завдання Органу також включають: подання пропозиції щодо порівняння якості навчальних програм між різними університетами та університетськими коледжами; оцінювання переваг та недоліків за допомогою двобальної та трибальної шкали оцінки та остаточного визначення, яку шкалу слід використовувати.

Проаналізовано структуру забезпечення якості вищої освіти. Зазначено, що впродовж 1995-1998 рр. були перевірені всі ЗВО. Структура забезпечення якості освіти у період 1995-2007 рр. складалася із п'яти елементів: аудит; оцінювання програм; акредитація; тематичне оцінювання; відзначення передового досвіду в галузі освіти.

Вказано на те, що аудит 2007-2009 рр. реалізовувався для моніторингу, акредитації, тематичного оцінювання і відзначення передового досвіду в галузі освіти для подальшого розвитку, і оцінювання програми для обміну інформацією. Структура системи забезпечення якості 2011-2014 рр. зосередилася на результатах навчання. Зазначено, що нова система забезпечення якості вищої освіти охоплює чотири складники: інституційні огляди процесів забезпечення якості ЗВО; оцінювання освітніх програм; оцінювання заявок на отримання повноважень на присвоєння наукових ступенів; тематичні оцінювання.

Ключові слова: вища освіта, система забезпечення якості, Національне агентство, оцінювання, критерії.

Prerequisites for the development and establishment of a quality assurance system for higher education in Sweden are analyzed. The author notes that the Swedish model of quality assurance has gained higher rate of autonomy due to the higher education reforms, namely the introduction of the assessment in the HEIs (1960), the introduction of self-assessment at the institutional level, conducting a number of successful pilot projects at the departmental level (1977), developing mechanisms for evaluating, auditing and monitoring the system (1993); the establishment of the National Agency; "the quality programs", etc.

The main tasks of the National Agency are defined: quality audit (accreditation) of all the HEIs for a three-year cycles, developing of a six-year quality assessment plan and a new doctoral education evaluation model, obtaining EU funding for the Erasmus + project to ensure European human rights education. The Authority assesses the quality of higher education and research level, examines the development of higher education, is responsible for the official statistics on higher education and oversees compliance with laws and regulations of universities and university colleges that are indicated. The objectives of the Authority's reviews are to assess the effectiveness of training programs and to promote the work of HEIs to improve the quality of higher education and research that are pointed out. The tasks of the Authority also include: submitting a proposal to compare the quality of curricula between different universities and university colleges; assessment of advantages and disadvantages using a two-point and three-point assessment scale and final determination of which scale should be used.

The structure of quality assurance in higher education is analyzed. It is noted that during 1995-1998 all HEI's were inspected. The structure of quality assurance in education during the period 1995-2007 consisted of five elements: audit; programs evaluation; accreditation; thematic evaluation; honoring the best practices in education.

The audit of 2007-2009 was implemented for monitoring, accreditation, thematic evaluation and honoring the best practices in education for further development, and evaluating the programs for information exchange that is determined in the article. The structure of the quality assurance system in 2011-2014 focused on learning outcomes. The new system of quality assurance in higher education includes four components: the institutional reviews of the quality assurance processes of higher education; evaluation of educational programs; evaluation applications for degree awarding powers; thematic evaluations that is indicated.

Key words: higher education, quality assurance system, National Agency, evaluation, criteria.

УДК 37.013:37.013.42
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/33-2.9>

Цюк О.А.,
канд. пед. наук,
викладач кафедри іноземних мов
Національного університету
«Львівська політехніка»

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Системи забезпечення якості та якості освіти загалом не є новим явищем. Для того, щоб вижити в умовах конкуренції, ЗВО повинні запровадити офіційні і прозорі системи забезпечення якості послуг, які вони надають суспільству. Вважаємо за доцільне проаналізувати історичні витоки становлення та розвитку забезпечення якості вищої освіти Швеції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Специфіку формування системи забезпечення вищої освіти Швеції у контексті національних особливостей країни вивчали Аморіджіс (Amourgis, 2015), Асклінг (Askling, 2007), Бауер (Bauer, 1999), Вахлен (Wahlén, 2015), Галлаваара (Gallavara, 2013), Гарріс (Harris, 2015), Дахлоф (Dahlöf, 1969), Дін (Deen, 2007), Джонссон (Jonsson, 1981), Костес (Costes, 2015), Лілліс (Lillis, 2015), Нордблед (Nordblad, 2013), Перссон (Persson, 2013), Раян (Ryan, 2015), Селедо-Размуссен (Salado-Rasmussen, 2013), Талеруд (Talerud, 2001), Фрікгольм (Frykholm, 2015), Хансен (Hansen, 2009), Хіроко (Hiroko, 2013).

Постановка завдання. Мета статті: проаналізувати передумови розвитку та становлення системи забезпечення якості вищої освіти Швеції; визначити основні завдання Національного агентства; проаналізувати структуру забезпечення якості вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. 1960 р. Національною Комісією з Університету Педагогіки введено оцінювання у ЗВО. Нільсон та Наслунд [1] зазначають, що оцінювання не мало на меті оцінювання змісту освіти й освітнього середовища, а виключно результатів іспитів. Через централізацію політики в галузі освіти, значне навантаження, у звіті 1970 р. спостерігався дисбаланс між кількісними і якісними даними [1;2].

Важливо зазначити, що Національна Комісія визнала за необхідне розширити сферу своєї зацікавленості та включити трактування результатів оцінювання, а саме: функціонування системи освіти загалом. За допомогою комплексного централізованого регулювання, традиційні нерегульовані дослідження в суспільних і гуманітарних науках було замінено структурованими дослідницькими програмами [1]. Дахлоф [3] зазначає, що статистичні дані були недостатніми і містили багато помилок. Упродовж 1960-х рр. запропоновано розробити національні тести за тією ж схемою, що використовувалася у системі початкової та середньої освіти [1].

Реформа вищої освіти 1977 р. ввела самооцінювання на інституційному рівні, що сприяло розвитку самоврядування шляхом оцінювання закладів через досягнення викладачів, освіти студентів, розподіл персоналу та фінансових ресурсів [4]. Однак самооцінювання не було обов'язковим,

тому не могло сприяти покращенню освіти, без внутрішньої зацікавленості самих закладів. Загалом, оцінювання не виконувалося на національному рівні [5].

Реформа вищої освіти (1977) сприяла проведенню низки успішних пілотних проектів на відомчому рівні [1]. Джонссон [6] зазначає, що у звіті про ці проекти наголошується на необхідності удосконалення внутрішньої системи якості освіти, запросивши зовнішніх експертів взяти участь у процесі оцінювання. Було введено поняття експертної оцінки (peerreview) [6].

Науковці зазначають, що аналіз якості освіти не обмежувався питаннями, що стосуються становища студентів та навчання, а й питанням залучення кадрового забезпечення та використання ресурсів. Таким чином, у доповіді зазначено наступність у складанні огляду освітніх програм у вищій освіті Швеції вже впродовж 1970-их рр. Відповідну доповідь представив і Лундський Університет, де оцінювання діяльності на кафедральному рівні розглядалося як внутрішня справа. Інтерпретація результатів й урахування можливих санкцій було завданням кафедрального управління. Таке оцінювання мало добровільний характер [1].

Зазначається, що управління шведськими ЗВО було надзвичайно централізованим у порівнянні з іншими країнами: професори завжди були державними службовцями і до 1960-их рр. [1]. З 1997 р. розпочалася децентралізація: введена бюджетна система, що означало більшу свободу дій стосовно фінансових питань для ЗВО. Дерегулювання означало, що принцип централізації для здобуття вищої освіти був відмінений. Окремих університетам і коледжам це надало можливість безпосередньо спілкуватися з Міністерством освіти в процесі фінансування [1].

Згідно з дослідженням Талеруд [7], шведська модель забезпечення якості отримала вищий показник автономії завдяки реформі вищої освіти 1993 р. Відповідальність, наприклад, за організацію навчання, призначення та внутрішній розподіл ресурсів децентралізовано, відбулася передача повноважень від уряду до університетів та коледжів [7].

Одним із напрямів реалізації реформи стала розширена можливість доступу до вищої освіти (1997). Реформа була спрямована на те, щоб побудувати ЗВО у кожній громаді, дати можливість доступу до вищої освіти для всіх без будь-яких географічних умов [5]. Реформа 1993 р. реалізувала принципи демократизму та свободи вибору у ЗВО шляхом передачі повноважень до закладів, а саме: змісту і цілей освіти, критеріїв відбору студентів, кадрових призначень та фінансування освіти. Ця реформа спонукала до розвитку якості освіти шляхом розробки механізмів оцінювання, аудиту та моніторингу системи [5].

Дослідник Хіроко [5] вказує на те, що після реформи 1993 р. розроблено інструменти для самооцінювання на інституційному рівні [5]. Соціал-демократичний уряд, який прийшов до влади після виборів 1994 р., визначив за доцільність перевірки системи самооцінювання [1]. Офіс Канцлера повинен був щорічно представляти ґрунтовну доповідь Уряду, а з 1995-1996 рр. – Національному агентству з вищої освіти про якість викладання та наукові дослідження в університетах і коледжах. Декілька приватних ЗВО отримали право присвоювати ступені (три богословські семінарії вільних церков та Інститут музичної педагогіки).

Відповідно до Постанови вищої освіти 1993 р. право присвоювати ступені надається на певний період і підлягає систематичному перегляду. Через декілька років повинно проходити чергове оцінювання тих ЗВО, яким було надано право присвоювати ступені та дипломи. Офіс Канцлера ініціював створення шведської системи забезпечення якості відповідно до принципів децентралізованої організації вищої освіти. Кожна програма повинна будуватись навколо власних конкретних умов, попереднього досвіду, місцевих умов, потреб, пріоритетів. Кожен університет та коледж зобов'язані організувати свою програму по-своєму, вибираючи свої методи і рішення. Це головний принцип у розвитку системи забезпечення якості вищої освіти Швеції, також застосовується при оцінюванні програм [1].

Згідно з дослідженням Діна [8], 1995 р. функції оцінювання якості були передані Національному агентству. Основне завдання Національного агентства полягало у проведенні перевірки якості (акредитації) всіх ЗВО на трирічній основі. Кожен заклад оцінювався відповідно до загальних цілей і керівних принципів, визначених Постановою уряду про ступені. У ході першої «програми якості» – 1995-1998 рр. – були перевірені усі ЗВО: зібрано команди зовнішніх експертів, проведено відвідування, підготовлено звіти та проведено обговорення відповідними закладами [5]. Другий етап «Програми якості» почався 1998 р. і містив оновлені правила оцінювання: не обов'язково вимірювати абсолютний рівень інституційної якості, але важливо визначити рівень, до якого відбулися якісні зміни [8].

У січні 2001 р. введена нова система оцінювання якості, предмет аналізу якої змістився з інституційного рівня до програм або дисциплін. Крім того, оцінювання відбувалося на шестирічній основі, й охоплювало програми останнього курсу та бакалавру. Посилюється також вплив студентів на процес оцінювання, що офіційно визнано в Законі «Про вищу освіту». З точки зору проблем акредитації, поданих від імені університетських коледжів, нова система визначає зв'язок між поняттями якості і правом присуджувати наукові ступені. У разі зняття ступеня, заклад може розра-

ховувати на те, що його повідомлять заздалегідь, тому йому дається один рік для того, щоб виправити будь-які недоліки. Та якщо ці недоліки через рік залишаються, заклад позбавляють права присуджувати ступені [9].

Структура забезпечення якості освіти у період 1995-2007 рр. складалася з п'яти елементів: аудит; оцінювання програм; акредитація; тематичне оцінювання; відзначення передового досвіду в галузі освіти [5]. Структура забезпечення якості освіти упродовж 2007-2009 рр. охоплювала також декілька елементів. Мета її полягала в моніторингу, розвитку й обміні інформацією. Аудит реалізовувався для моніторингу, акредитації, тематичного оцінювання і відзначення передового досвіду в галузі освіти для подальшого розвитку, і оцінювання програми для обміну інформацією [5].

Як показали дослідження, система забезпечення якості 2007-2009 рр. працювала незадовільно. За даними опитувань, проведених у закладах, процес негативно вплинув на діяльність ЗВО, зовнішніх аудиторів та Національного агентства. Структура системи забезпечення якості 2011-2014 рр. зосередилася на результатах навчання, які вимірюють вплив соціуму на покращення якості освіти [5].

Як стверджують Спірос та інші [10], перша модель забезпечення якості вищої освіти, яка була введена у Швеції – інституціональна академічна перевірка. Вона проводилася у двох трирічних циклах у період 1995-2001 роках. У період між 2001 і 2007 рр. оцінювалися всі предмети і програми, що ведуть до отримання ступеня. Було встановлено різні співвідношення між якістю освіти і правом на присудження ступенів. До кінця цього періоду розроблено нову модель, частково для того, щоб звертати більше уваги на результати надання вищої освіти, а частково, щоб підкреслити вимоги ЄСР, для того, щоб зосередити власні системи забезпечення якості ЗВО [10].

Хіроко [5] стверджує, що нова структура системи забезпечення якості була укладена 2011 р. і встановлювала критерії для самооцінювання, що призводить до узгодженості зі статистикою між змістом освіти та соціальним замовленням, і зосереджувалася на результатах навчання та перспективі міжнародної співпраці.

Рамки забезпечення якості фокусувалися на результатах і складалася з двох елементів: оцінювання програм та акредитації. Оцінювання програм зосереджувалося на результатах навчання, а результати, своєю чергою, оцінювалися на основі досягнень і анкет студентів. Експерти оцінювали курсову чи магістерську роботу як результат досягнення студентів після закінчення курсів. Анкети студентів оцінювали чи досягли ЗВО освітні цілі та чи була освіта, отримана в ЗВО, корисною для майбутнього життя [5].

Огляд та аналіз спеціальної літератури й офіційних сайтів Шведського національного агентства вищої освіти дозволяє стверджувати, що у своїй директиві уряд доручив Національному агентству розробити та впровадити систему забезпечення якості для всіх курсів 1-го та 2-го циклів і програм, які ведуть до присвоєння кваліфікації, що має ґрунтуватися на студентських досягненнях і результатах навчання, зазначених у Законі про кваліфікації. Система оцінювання курсів і програм 1-го та 2-го циклу ґрунтувалася на експертній оцінці – на висновках, зроблених експертами у різних сферах оцінювання. До уваги бралися чотири різні чинники оцінювання – незалежні проекти студентів; самооцінювання, представлені ЗВО; анкети, розіслані випускникам; досвід студентів, наприклад, з групових інтерв'ю [11].

Хансен та інші [12] зазначають, що з метою підтримки розвитку нової системи забезпечення якості та контролю за її реалізацією сформовано групу поручителів, що складається з представників університетів, Асоціації вищої освіти, Національного об'єднання студентів та соціальних партнерів. Існує також Вчена Рада, що складається з висококваліфікованих шведських та міжнародних дослідників і професіоналів у сфері оцінювання, яка була призначена у 2011 р. Вона стежить за введенням та функціонуванням нової системи забезпечення якості і дає поради для подальшого її розвитку [12].

Згідно з даними офіційного сайту Шведського органу вищої освіти [13], Орган є державною установою при Міністерстві освіти і науки, створений як незалежне агентство 1 січня 2013 р., коли Національне агентство було закрито. Три агентства: Національне агентство з послуг вищої освіти, Національне агентство з вищої освіти і Бюро з питань міжнародної програми були об'єднані в два нові агентства – Шведський орган вищої освіти (Swedish Higher Education Authority) та Шведську Раду з вищої освіти (Swedish Council for Higher Education).

У доповіді Органу «Національна система забезпечення якості вищої освіти» зазначено, що робота з розробки та впровадження нової системи забезпечення якості вищої освіти відбулася у діалозі з різними ЗВО та з викладачами, студентами, роботодавцями через систему регулярних дискусій з консультативними та референтними групами. Орган залучив різні консультативні групи, щоб забезпечити підтримку і зворотний зв'язок із різних питань. Групи складаються з фахівців із досвідом внутрішньої і зовнішньої гарантії якості вищої освіти та з різних ЗВО і спеціальностей. Крім консультативних груп, також створені референтні групи, щоб обговорити принципи системи забезпечення якості та її компоненти. Ці групи включали представників різних організацій, серед яких ЗВО

(викладачі та студенти), роботодавці. Міжнародна довідкова група експертів, які мають досвід у процесах забезпечення якості у сфері вищої освіти в Європі, також була залучена до оцінювання.

2016 р. Орган провів низку нарад з метою обговорення та отримання коментарів для нової системи забезпечення якості. Конференції, співбесіди, опитування та семінари проводились з представниками ЗВО, викладачами, студентами, працедавцями для збору ідей щодо визначення доцільності використання досвіду в системі оцінювання 2011-2014 рр.

Модель, що використовується Органом для перевірок, складається з чотирьох напрямів і трьох перспектив, які враховують як діюче законодавство Швеції, так і постанови та Європейські стандарти й рекомендації. Огляди та їхні аспекти згруповані в чотири напрями, які були визначені на основі тієї частини діяльності ЗВО, що вони охоплюють, зокрема управління та організація; навколишнє середовище, ресурси та освітня галузь; дизайн, викладання / сформовані компетентності; подальші перспективи на працевлаштування. Окрім чотирьох напрямів, огляди містять три перспективи: перспектива студента та доктора; перспектива професійної діяльності; перспектива гендерної рівності [14, р. 17].

Орган розробив шестирічний план оцінювання якості з початку січня 2017 р., який охоплює огляди у всіх чотирьох компонентах. Кількість оглядів, проведених у рамках кожного компонента, змінюється з року в рік. Нові напрями та впровадження трьох перспектив реалізуються при оцінюванні повноважень щодо присвоєння ступеня з початку 2017 р. Це означає, що заявки на підтвердження повноваження про присвоєння ступеня, отримані з 1 січня 2017 р., оцінюються на основі цих напрямів та перспектив.

Важливо зазначити, що восени 2016 р. у пілотному дослідженні була перевірена методика перегляду процесів забезпечення якості ЗВО і включено Технологічний інститут Блекінге, Університет Даларна, Інститут Ньюмена та Університет Умео. Вибір ЗВО для пілотного дослідження ґрунтувався насамперед на вияві зацікавленості з боку ЗВО. Крім того, Орган висував вимогу, щоб відбір враховував участь ЗВО в інших пілотних дослідженнях. ЗВО-учасники пройшли повний огляд, використовуючи метод, описаний раніше. ЗВО із затвердженими процесами забезпечення якості не проходять новий перегляд протягом шестирічного циклу 2017-2022 рр. Однак, якщо ЗВО не відповідає критеріям оцінки у пілотному дослідженні, його буде включено до регулярних оглядів. Після того, як пілотне дослідження завершено, метод буде коригуватися в міру необхідності, перш ніж почати регулярні огляди. Усі ЗВО підлягають перевірці протягом шестирічного періоду, а Орган пла-

нує оцінювання приблизно однакової кількості ЗВО щорічно [14, р. 39].

На офіційному сайті Органу [13] зазначено, що Орган запропонував нову модель оцінювання докторської освіти. Пропозиція спрямована до ЗВО Швеції та інших зацікавлених груп для коментарів. Пропозиція охоплювала всі галузі, включаючи образотворче мистецтво. Востаннє національний огляд докторських програм проводився у Швеції у 2001-2007 рр. Оцінювання докторської освіти є частиною пропозиції щодо нової шведської національної системи забезпечення якості вищої освіти. Запропонована модель зосереджена на оцінюванні умов, що їх забезпечують ЗВО для досягнення докторантами тих результатів навчання, які визначені Постановою про вищу освіту.

Оцінювання містить три основні компоненти: досягнення докторантами результатів навчання; широта та якість досліджень, пов'язаних із освітнім середовищем; внутрішня якість роботи ЗВО. Докторські дисертації не включаються до оцінювання. Натомість оцінка базується на: самооцінюванні; загальних та індивідуальних планах навчання; інтерв'ю. Оцінювання призводить до дворівневої оцінки якості програми. Оцінювання здійснюють експерти, представники ринку праці та представники докторантів.

Орган розпочав оцінювання навесні 2015 р. пілотним раундом. На пілотному етапі невелику кількість докторських програм було оцінено як частину подальшої методичної розробки. Восени 2016 р. оцінювання розпочалися більш масштабно [15]. 2 березня 2016 р. шведський парламент ухвалив нові рамки для системи забезпечення якості вищої освіти. Канцлер університету Гаррієт Уолберг (Harriet Wallberg) зазначає, що «Орган сподівається розробити нову систему забезпечення якості, яка поєднає в собі елементи підходу, орієнтованого на вдосконалення, та зосередженості на контролі. Система розвиватиметься у тісній співпраці із ЗВО, студентами та представниками ринку праці. Важливо, щоб модель була обґрунтована серед усіх зацікавлених сторін». Канцлер університету вказує на те, що Орган використовуватиме експертів для оцінки якості програм, що є перевіреним способом забезпечення якості [16].

На офіційному сайті Органу зазначено, що Орган отримав фінансування ЄС проекту Erasmus + для забезпечення якості європейської освіти з прав людини. Проект «Модернізація, освіта та права людини» фінансується ЄС. Вперше Орган веде міжнародний проект такого типу. Робота розпочалася у вересні 2016 р. і тривала до 2019 р., завершившись великою міжнародною конференцією у Брюсселі. Проект зосереджується на правах людини. Оскільки якість освіти з прав людини різниться як у межах європейських країн, так і між ними, Орган праг-

нув розробити спільні інструменти оцінювання та забезпечення якості.

Шведський проект, який очолює Орган, також включає Каролінський інститут та Європейський студентський союз (European Students' Union – ESU) (далі – ЄСС). ЄСС висвітлює питання, пов'язані з участю студентів та навчанням, орієнтованим на студентів. Шведська команда застосовує гендерну перспективу щодо прав людини, вивчаючи освітні програми в галузі медицини та соціальних послуг, що стосуються гендерного насильства та насильства над дітьми. Керівник проекту Еразмус+, Крістіна Теглер Єрселіус вказує на те, що дослідження констатувало на великих розбіжностях між установами та різними програмами щодо проблем освіти, насильства серед чоловіків проти жінок. У проекті також беруть участь Хорватія та Португалія. Учасники працюють в окремих колективах, до складу яких входить ЗВО, організація, яка працює із забезпечення вищої освіти, та ЄСС. У Португалії команда забезпечує якість освіти міжкультурними навичками в рамках інженерних та географічних курсів країни, а в Хорватії команда зосередилася на програмах підготовки вчителів. Для Органу міжнародне співробітництво спричинило нові виклики [17].

У процесі розробки методів Орган на початкових етапах встановив зв'язки з низкою дорадчих та референтних груп, включаючи одну міжнародну групу, які різними способами вносять свій внесок у роботу [18]. Орган оцінює якість вищої освіти та рівень досліджень, аналізує розвиток вищої освіти, відповідає за офіційну статистику про вищу освіту та здійснює контроль за дотриманням законів і правил університетами та університетськими коледжами. Для студентів, роботодавців і суспільства Швеції питання якості освіти є надзвичайно актуальним. Чотири незалежні системи оцінювання формують національну систему забезпечення якості [19].

Завданнями оглядів Органу є оцінка ефективності освітніх програм та сприяння роботі ЗВО із покращення якості вищої освіти та наукових досліджень [20]. Огляди базуються на галузях оцінювання, розроблених у співпраці з представниками ЗВО, викладачами, студентами, роботодавцями та ринком праці. Передбачено шість напрямів оцінювання: управління та організація системи ЗВО; розробка, реалізація та результати освітніх програм; перспектива студента та доктора; професійна діяльність; гендерна рівність.

Система вищої освіти функціонує відповідно до Закону про вищу освіту, Положення про вищу освіту, Стандартів та рекомендацій щодо забезпечення якості в європейському просторі вищої освіти. Огляди тривають у період між 2017 та 2022 рр. [20].

Вперше у Швеції розроблена система, яка використовує максимально єдиний підхід до роботи

щодо забезпечення якості вищої освіти. Це модель, яка продовжує зосереджуватись на результатах, а також на процедурах забезпечення якості у ЗВО. Керівник відділу забезпечення якості стверджує, що «ця модель призначена для використання у всіх видах оцінювання, які здійснює Орган, а також для підтримки ЗВО у власних внутрішніх процедурах. Це важливий аспект, оскільки ЗВО та Орган несуть спільну відповідальність за забезпечення якості вищої освіти та наукових досліджень». Один із аспектів, який особливо підкреслює Карін Ярплід Лінде, – це те, що «принципи та рекомендації щодо забезпечення якості вищої освіти в Європі, стандарти та рекомендації щодо забезпечення якості в європейському просторі вищої освіти чітко описані у новій моделі оцінювання» [21].

Варто наголосити на тому, що усі огляди проводяться незалежними експертними комісіями (independent external assessment panel), складеними Органом на основі процедури висунення ідей-зауважень, в якій ЗВО, студентські спілки та організації працівників / роботодавців вносять пропозиції для експертів. Рішення Органу базуються на оглядах експертної комісії (assessment panel). Огляди процесів забезпечення якості ЗВО мають на меті підтвердити, що процеси забезпечення якості ЗВО забезпечують високоякісні програми та сприяють підвищенню якості діяльності ЗВО [22].

Завдання Органу також включають подання пропозиції щодо порівняння якості навчальних програм між різними університетами та університетськими коледжами; оцінювання переваг і недоліків за допомогою двобальної та трибальної шкали оцінки та остаточного визначення, яку шкалу слід використовувати; оцінка того, чи потрібні додаткові санкції, якщо процеси забезпечення якості ЗВО визнані недостатніми, і, якщо так, то надання пропозицій щодо санкцій; щорічно подавати інформацію про валідність системи контролю та гарантування якості оцінених програм [14, р. 10].

Здебільшого Орган призначає своїх представників у експертній комісії після процесу висунення кандидатур, де ЗВО, студентські спілки Шведського національного союзу студентів та професійні організації призначають експертів. Орган надає відгуки номінаційним групам та інформує їх про те, які кандидатури були обрані. Окрім цих номінацій, Орган використовує рекомендації різних соціальних мереж [14, р. 22].

Орган щорічно звітує перед урядом про ефективність функціонування системи забезпечення якості. Ця щорічна звітність складається із двох частин: повідомлення про функціонування самої системи, і заходи для покращення якості у ЗВО. Важливою частиною внутрішніх процесів забезпечення якості Органу є постійне спостереження

та вдосконалення якості оглядів для досягнення визначених цілей. Орган також планує та регулярно збирає дані, засновані на національних статистичних даних щодо ЗВО, курсів і програм, які можуть дати уявлення про те, як змінюється освітній простір країни з роками. Статистичні дані можуть бути опубліковані окремо або в щорічній доповіді, які Орган подає уряду [14, р. 26].

Для того, щоб вивчити, як працюють механізми забезпечення якості на практиці, експерти вивчають одну або декілька сфер діяльності. Цей підхід застосовують у європейських країнах. Для того, щоб побачити, як працюють механізми забезпечення якості на практиці, процес прослідковується від загальної організації діяльності ЗВО до найнижчого рівня, тобто середовища, яке може складатися з одного або кількох курсів і освітніх програм або інших типів середовищ (наприклад, бібліотека).

Експертна комісія організовує співбесіди із керівництвом ЗВО, викладачами та студентами, а також допоміжним персоналом та представниками роботодавців, з якими співпрацює ЗВО [14, р. 32]. Нова система забезпечення якості вищої освіти охоплює такі чотири складові: інституційні огляди процесів забезпечення якості ЗВО; оцінювання освітніх програм; оцінювання заявок на отримання повноважень на присвоєння наукових ступенів; тематичні оцінювання [20].

Висновки. Слід зазначити, що передумовами розвитку та становлення системи забезпечення якості вищої освіти Швеції вважаємо введення оцінювання у ЗВО (1960 р.), реформа вищої освіти 1977 р. (самооцінювання на інституційному рівні; проведення низки успішних пілотних проектів на відомчому рівні), реформа вищої освіти 1993 р. (передача повноважень від уряду до університетів та коледжів); створення Національного агентства, основне завдання якого полягало у проведенні перевірки якості (акредитації) усіх ЗВО; «програми якості» (1995-1998 рр.). Удосконалення системи забезпечення якості вищої освіти чи не одне із пріоритетних завдань у розвитку та становленні вищої освіти Швеції та України зокрема.

Висновки. Таким чином, перспективи подальших досліджень вбачаємо у пошуку напрямів імплементації досвіду Швеції щодо забезпечення якості вищої освіти, а саме проведення конференцій, співбесід, опитування та семінарів з представниками ЗВО, викладачами, студентами, працевлагодателями для збору ідей щодо визначення доцільності використання досвіду ЗВО Швеції в системі забезпечення якості вищої освіти у вітчизняних закладах вищої освіти.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Nilsson K-A., Näslund H. Towards a Swedish Evaluation and Quality Assurance System in Higher

Education. 1997. URL: <http://www.hansnaslund.se/SVE-NOV.pdf> (Last accessed: 02.11.2018).

2. Hansen H.F. Educational evaluation in Scandinavian countries: Converging or diverging practices? *Scandinavian Journal of Educational Research*. 2009. № 3(1). P. 71–87.

3. Dahllöf U. Examens frekvens, student kategori och lärosäte. [Examination Frequency, Student-Category and Institution]. *Nordisk Forum*. 1969. № 4. P. 217.

4. Askling B., Bauer M., Marton S. Swedish universities towards self-regulation: A new look at institutional autonomy. *Tertiary Education and Management*. 1999. № 5. P. 175–105.

5. Hiroko T. The Swedish Model of Quality Assurance at Higher Education Institutions. *Journal of International Cooperation Studies*. 2013. № 20. P. 2.

6. Jonsson I. En fråga om förtroende. [A Question of Confidence]. *Furumark, A-M. Värdera högskolan. Sju inlägg om verksamhetsvärdering*. 1981.

7. Talerud B. Implementation of a New National Strategy for Quality Assurance in Sweden. *INQA AHE – 2001: Conference on Quality, Standards and Recognition*. 2001.

8. Deen J. Higher education in Sweden. *IHEM*. Country report September. 2007.

9. Högskoleverket. From quality audit to quality assessment. *The new evaluation approach for Swedish higher education*. Stockholm, Högskoleverket. 2001.

10. Programme-oriented and institutional oriented approaches to quality assurance: new developments and mixed approaches. Amourgis S. [at al]. *ENQA. Workshop report*. Helsinki. 2015. № 9. P. 9–14.

11. External Review of the Evaluation Activities of the Swedish National Agency for Higher Education. *Self-evaluation report*. 2011. URL: <https://www.uka.se/download/18.12f25798156a345894e2b6e/14878419034> (Last accessed: 25.10.2017).

12. Learning outcomes in external quality assurance approaches. Hansen J.B. [at al]. 2013. URL: https://www.nokut.no/contentassets/a4895de04f3744f0ab9f31330ad12cd8/larning_outcomes_in_external_quality_assurance_approaches_noqa_report_220413_250613.pdf (Last accessed: 05.09.2018).

13. Universitets Kanslerämbetet. *Higher Education in Sweden*. 2017. URL: <http://www.uk-ambetet.se> (Last accessed: 17.11.2017).

14. National system for quality assurance of higher education: Presentation of a government assignment. *Report 2016: 15*. Stockholm, Sweden: The Swedish Higher Education Authority (UKÄ). 2016.

15. A new Swedish model for evaluating doctoral education proposed. *Swedish Higher Education Authority*. 2015. URL: <https://english.uka.se/about-us/news--events/nyheter/2015-02-04-a-new-swedish-model-for-evaluating-doctoral-education-proposed.html> (Last accessed: 10.07.2018).

16. A new quality assurance system for higher education. *Swedish Higher Education Authority*. 2016. URL: <https://english.uka.se/about-us/news--events/nyheter/2016-03-07-a-new-quality-assurance-system-for-higher-education.html> (Last accessed: 18.08.2019).

17. UKÄ leads international project. 2016. URL: <https://english.uka.se/about-us/news--events/nyheter/2016-05-31-uka-leads-international-project.html> (Last accessed: 10.03.2018).

18. Proposal for a new quality assurance system discussed. *UKA*. 2016. URL: <https://english.uka.se/about-us/news-events/nyheter/2016-06-01-proposal-for-a-new-quality-assurance-system-discussed.html> (Last accessed: 12.12.2018).

19. What we do. 2019. URL: <https://english.uka.se/> (Last accessed: 17.03.2019).

20. Quality assurance of higher education and research. *Swedish Higher Education Authority (UKÄ)*. 2018. URL: <https://english.uka.se/qualityassurance/quality-assurance-of-higher-education.html> (Last accessed: 03.09.2019).

21. New model for assuring quality of higher education in Sweden. *UKA*. 2017. URL: <https://english.uka.se/about-us/publications/reports-guidelines/reports--guidelines/2017-01-13-new-model-for-assuring-quality-of-higher-education-in-sweden.html> (Last accessed: 28.10.2018).

22. Guidelines for reviewing the HEI's quality assurance process. *UKA*. 2018. URL: <https://english.uka.se/about-us/publications/reports--guidelines/reports--guidelines/2018-06-04-guidelines-for-reviewing-the-heis-quality-assurance-processes.html> (Last accessed: 14.12.2019).